

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

НАЙ-УЧЕНИЯТ НА СВЕТА

chitanka.info

Живял в далечен крайморски град един търговец, много богат човек. Той имал десетки дюкяни, пълни с хиляди товари стока. Всеки ден негови кораби влизали и излизали от пристанището, пътували по цял свят, разнасяли стоки и купували други. По всички царщини на земята било знайно името на тоя търговец. Той си имал само един син: друга челяд нямал. Когато порасло момчето, баща му го дал да се учи. То учило, учило, додето минало всички науки. Върнало се в къщи и домашните не могли да му се нарадват, че е най-ученият човек в оня край. Най-много се радвала майка му.

Де кого срещне, тя все се хвалела със сина си и думала:

— От моето момче няма по-учено в никое царство!

Като се върнал момъкът у дома си, баща му и майка му дали богато угощение на всички роднини и приятели. Събрали се много хора, яли, пили, веселили се цяла неделя, дори и непознати дошли; колкото сиромаси имало по града, бащата на момъка ги събрал, нагостил ги и дал на всекиго по една жълтица на изпроводяк. Който влязъл в къщата им, гладен и жаден не останал. След угощението богатият повикал сина си в главния дюкян, дето работел, па му рекъл:

— Ето, сине, ти искаше да се учиш и ние с майка ти не пожалихме пари да те изучим. При най-добри учители ходи, цели години се учи, изучи се. Ти може сега да си най-ученият човек на света, но на мене ми се струва, че още не знаеш всичко. Сега аз искам да те поуча малко. Моята наука ти още не знаеш.

Момъкът се почудил на бащините си думи. Учителите му били казали, че няма по-голяма наука от оная, която минал той, а пък баща му иска тепърва да го учи! Старецът видял смайването на сина си и рекъл:

— Не се чуди, сине, на думите ми! Ти знаеш наука, но не знаеш занаят: аз искам сега да ти дам занаят в ръцете. Друг занаят не знам освен своя: на него ще те науча. Утре, други ден аз ще умра, ти ще останеш подир мене. Пари и стока дал господ наистина; но готови пари лесно се ядат. А тая наука, що си я учил досега, ако не знаеш някакъв занаят, дето да я приложиш, пет пари не струва.

— Добре — казал синът, — учи ме. Как ще ме учиш?

— Както са учили мене — рекъл бащата. — Животът и работата ще те научат.

И той казал на сина си, че бил поръчал да му направят един хубав кораб: щял да го напълни с всякакви стоки, щял да глави корабоначалник и гребци, а син му да тръгне с тях и да спира по главните пристанища. Там да продава стоките и да купува други, които да донесе на връщане в родния си град. Той дал на сина си една книга, в която бил написал всички стоки, що има в кораба, по колко са купени и по колко най-евтино да ги продава: също тъй бил отбелязал и какви стоки да купи син му от чуждите пристанища и по колко най-скъпо да ги купува.

Дошъл денят за тръгване. Бащата изпратил сина си чак на кораба, дал му хиляда жълтици за разноски и като се простил с него, рекъл му:

— Хайде, сбогом, синко! Ако ти не стигнат тия пари, пиши ми да ти пратя още. Но гледай да не харчиш за празни неща и да се не събираш с хора без работа.

Баща и син се сбогували, бащата слязъл, а корабът надул платна и се изгубил в морето. Плавали, що плавали, минали много промеждия по морето, докато стигнали до един голям град. Корабът спрял на пристанището, момъкът слязъл и си наел стая в най-скъпата странноприемница, дето отсядали все големци, царедворци и големи търговци. Купил си хубави дрехи, нагиздил се, почнал да се събира с най-богатските синове. В скоро време той се опознал с момци, които по цял ден само ядели, пиели и никаква работа не вършели. За да се покаже и той богат и щедър като тях, почнал да пръска пари за нищо и никакво, да черпи другарите си, да отива по веселби и угощения с тях. За няколко месеца похарчил хилядото жълтици и чак тогава се сетил, че баща му го е пратил със стока по търговия. Додето имал готови пари, за стоките му не идело на ум; сега почнал да продава, но понеже му трябвали пари, за да продължава разкошния живот, с който бил свикнал, продал стоката по-евтино, отколкото бил определил баща му в книгата. При това все не му оставали пари да купи нова стока и да я върне назад, па му се и не оставял тоя голям град и тия весели приятели. За година-две търговецът изпродал цялата стока, корабът останал празен, парите били изядени и изпити. Момъкът писал на баща си да му прати още хиляда жълтици, като го излъгал, че бил накупил много стоки, та му не достигали парите. Старецът му изпратил. И тия пари се свършили подир няколко месеца. Търговецът

останал с празни ръце. Почнал да се тюхка, да иска в заем от тоя, от оня, но приятелите му го напуснали, като го видели без пари. Писал пак на баща си за пари. Но тоя път баща му разбрал накъде върви работата, пратил му само сто жълтици и му поръчал в писмото веднага да натовари, колкото стока има, и да се върне. Синът останал поразен, като прочел писмото. Решил тогава да продаде и кораба, за да си плати дълга, и с останалите пари да се върне при баща си. Но какво ще каже баща му, като го види без кораб, без стока и без пари? Няма ли да го укори, че тая наука, що е учил толкова години, не му е помогнала да разбере хората край себе си, ами се е увлякъл от лоши приятели и се е разорил? Това си мислел търговецът и се чудел какво да прави.

Нямало що да стори, продал кораба, платил на корабоначалника и моряците, разплатил се със съдържателя на странноприемницата и му останали всичко още стотина жълтици. Той тръгнал към пристанището да дири кораб, с който да се върне при баща си. Като минал през пазара, видял на едно място навалица и се спрял. Надникнал да види що са се събрали тия хора там. Видял наземи прострян шарен губер: около него се били струпали хората. На губерра седял със скръстени нозе един арапин — чер като въглен — и пушел с дълга лула, а до него се била свила една хубава девойка на около десет години, с плахо и нажалено лице; тя поглеждала ту тогова, ту оногова от събраните и пак навеждала очи. Момата била по-хубава и от слънцето: бяла като сняг, червена като ягода, с вежди като гайтани, с очи, черни като грозде — едри и пламнали като жар. Арапинът продавал момата и искал за нея сто жълтици. Давали му седемдесет, осемдесет: не я давал.

— Сто, та сто! — викал той. — Една пара̀ по-долу не бива! Който плати сто, той ще я вземе!

Търговецът си пробил път и почнал да се пазари с арапина: дал му осемдесет и пет, деветдесет, оня не я давал.

— Сто, та сто! — викал той, смучел от дългата лула и поглеждал кръвнишки наоколо.

Дал момъкът деветдесет и пет жълтици, но арапинът го погледнал право в очите, духнал цял облак дим и завъртял глава. Момъкът мислел какво да стори: да даде сто жълтици, ще остане само с две-три жълтици — а те няма да му стигнат за път; да отmine — сърце не му давало; все нещо го чоплело и дърпало към шарения

губер. Додето мислил това, момата гледала в него и от очите ѝ капели сълзи. Той я съжалил и решил да я избави от позора. Дал сто жълтици и я купил. Отвел я в стаята, дето живеел, седнал на един стол, навел глава и почнал да мисли какво да прави сега. В това време момата стояла права пред него и чакала да ѝ каже що да работи; нали била продадена като робиня, готова била да върши всичко, каквото ѝ кажат. А търговецът, както се бил умислил, за миг забравил момата. Дигнал по едно време глава, гледа — девойката стои пред него и го гледа право в очите.

— Седни, седни — рекъл ѝ той. — Не си ми робиня, та да стоиш права.

— Как да не съм робиня, господарю? — запитала тя. — Ами защо даде толкова пари за мене? Толкова хора се изреждаха да ме гледат, пазаряха се, никой не ме купи, а ти дойде, видя ме и веднага брой на арапина парите. Ти си ме купил да ти работя и аз ще те слушам: каквото ми заповядаш, ще върша.

Той, щом чул за парите, пак си навел главата като отсечена. Момата видяла, че тоя човек има някаква голяма мъка на сърцето си; тя още от пръв поглед го обикнала и сега искала да му помогне.

— Господарю — рекла тя, — прощавай, че те питам. Макар и да съм ти робиня, макар и да съм като мравка пред тебе, пак ми се ще да ти помогна, защото някой път дори и мравката може да помогне на човека. Каж ми каква мъка те мори, та си такъв умислен и невесел: да не си нещо болен?

— Недей говори, хубава девойко, че си ми робиня и мравка пред нозете ми! — рекъл момъкът. — Аз не съм те купил за робиня, а за жена, ако искаш да се омъжиш за мене. Искам да те отведа у дома си, да ти се радват баща ми и майка ми. Но не смея да ти кажа мъката си, защото и да искаш, не можеш ми помогна.

— Каж ми, каж ми! — замолила го момата с повече участие. — Каж ми мъката; ако не мога да ти помогна, дано поне мога да те утеша!

Тогав търговецът разказал на девойката всичко. Като чула, че той скърби за пари, момата се засмяла и му рекла:

— Затова ли си се толкова умислил? От това по-лесно няма: ей сега ще се нареди всичко.

И тя си запретнала ръкава и откачила от ръката си една тежка гривна.

— Вземи тая гривна — рекла — и я продай. За нея ще ти дадат много пари; по нея има безценни камъни, каквито не могат да се намерят по едрина и блясък никъде по земята.

Очите на момъка светнали от радост. Взел той гривната и я премерил на ръка; тя била много тежка; по нея имало дванадесет безценни камъка — едри като орех: рубини, елмази, сапфири, смарагди; имало и други, по-дребни, наредени като звезди около едрите. Гривната светела като пламък, та вземала очите на човека. Момъкът отишъл при най-добрия златар да я продаде. Щом я видял, златарят поклатил глава, па рекъл:

— Не мога да купя тая гривна.

Нозете на момъка се отведнъж пресекли.

— Защо? — попитал той.

— Нямам толкова пари — отвърнал златарят. — Пръв път в живота си виждам такава скъпоценност. Ето, виждаш ли тия четири сандъка с жълтици; и тях да вземеш, па и всичко друго, що има в дюкяна ми — и накити, и злато, и скъпоценни камъни, — пак не ще мога да ти я платя. Тая гривна е царска работа. Само царете могат да купят такъв накит. Тия камъни по нея са събирани от всички краища на земята: отвсякъде е взет най-едрият камък. Вземи си я, не е за мене!

— Няма да се кая — рекъл момъкът. — И аз знам колко струва тая гривна, но какво да правя, като съм сега в нужда! Дай, колкото имаш, па я вземи!

Златарят му дал четирите сандъка с жълтици, всичкото злато и накити, що имал в дюкяна си, и още други скъпи дреболии, па взел гривната. Момъкът натоварил всичко това и го пренесъл в стаята си. Като отишъл там, паднал на колене пред момата — да ѝ благодари, че го е отгървала от големия срам, в който щял да изпадне пред баща си. Но тя го дигнала отземи и му рекла:

— Какво правиш ти? Макар и да съм царска дъщеря, все пак ти ме купи от оня проклет арапин за пари. Не бива да коленичиш пред мене.

И тя разказала на момъка, че е дъщеря на един цар — най-богатия на земята, — който царувал далече от тоя град, през три морета. Арапинът, който търгувал с роби, я откраднал и тръгнал да я продава. Тя скрила скъпата гривна да не я види арапинът, защото се бояла, че ще продаде и нея.

— Все мислех — рекла тя, — че ще дойде ден тая гривна да ми потрябва. И ето че днес тя ни свърши много работа.

Още същия ден момъкът повикал корабоначалника и му рекъл:

— Ще ми намериш майстори-корабостроители. Ще им поръчаш да ми направят дванадесет кораба, от хубави по-хубави. Колкото пари поискат, ще им дам. Само гледай по-скоро да бъдат готови. Ще намериш и моряци: ти знаеш колцина ще ти трябват.

Сетне извадил книгата, която му бил дал баща му на сбогуване, и прегледал какви стоки трябва да се закупят. Разпратил хора, които били боравили с купуване-продаване, и им поръчал да закупят стоките, додето се приготвят поръчаните кораби. Накупил и разни подаръци за баща, за майка, за роднини и познати. Когато станали корабите, натоварили стоките и потеглили. Една заран тъкмо на изгрев слънце на пристанището в родния град на момъка спрели дванадесет кораба, каквито никой не бил виждал, хубави, украсени с дванадесет знамена — като това, което се развявало на кораба, що бил поръчал преди време бащата за сина си.

Тая заран старецът бил излязъл на чардака над морето да пие кафе и като видял знамената, много се почудил.

„Кой ли ще да е тоя търговец — рекъл си той, — който е турил на корабите си знамена като онова, що турих аз на кораба на сина си?“

И тогава се замислил къде ли ще е в това време син му, в коя ли далечна земя се губи и какво ли прави; дали е поне здрав, или го е поразила тежка болест, та се не обажда. Мрачни мисли го налегнали, но тъкмо когато си изпил кафето и мислел да се поразходи по пристанището, да погледа чуждите кораби, в къщата му се вдигнала радостна глъчка. Един слуга се затекъл по стълбите и казал на господаря си, че син му се бил завърнал и довел една млада и много хубава девойка. Дигнала се веселба, сватба, хора и песни. Цяла неделя се тълпили гости в къщата на богатия търговец. Всички облажавали сина му.

Славата на търговеца стигнала след време чак до царството, отдето арапинът бил откраднал царкинята. На царя станало много криво, че дъщеря му, най-богатата царкиня на земята, първа хубавица и толкова млада, се омъжила за някакъв търговец. Преди да я открадне арапинът, за нея се тъкмели много царски синове, но царят все обмислял кому да я даде и се не решавал. Сега мнозина от царете

наоколо почнали да го укоряват, че забавил избора: ако бил омъжил навреме дъщеря си, нямало арапинът да я открадне и продаде на оня търговец. Царят свикал съвет да реши какво да прави. На съвета дошли най-мъдрите и хитри царедворци; един казал това, друг — онова, най-сетне главатарят на морската войска рекъл:

— Аз се наемам, царю честити, да доведа дъщеря ти, но искам да ми направиш един хубав кораб с дванадесет дюкяна в него. Дюкяните да бъдат обковани цели в злато и постлани с коприна и кадифе. Да ги напълниш с най-отбрани женски накити, дрехи и скъпоценни съдове, които още отдалеч да ловят окоето. И във всеки дюкян да стои по един млад и хубав момък, облечен в сърма и свила. Ако не доведа царкинята в двореца ти, заповядай да ми отрежат главата.

Царската ръка е дълга, особено ако царят е толкова богат, колкото бил богат оня цар. За една-две седмици всичко било готово, както искал главатарят. Той се качил на кораба и потеглил. Един ден царската дъщеря си седяла на чардаците и гледала корабите, които се движели по пристанището. Забелязала един нов кораб, който отдалече още блестял като слънце над морето. Когато корабът спрял, тя тръгнала с една слугиня да го погледа отблизо. Стигнали на брега тъкмо когато корабът хвърлял котва. Главатарят познал царската дъщеря и я помолил да влезе в самия кораб — да види няма ли нещо да ѝ се хареса, та да си купи. Тя не подозирала, че има измама: влязла в кораба, а слугинята останала на брега да я почака. В кораба всички почнали да ѝ се покланят и да ѝ показват различни стоки; един ѝ отварял кутии с огърлици, друг ѝ подавал пръстени, гривни, обици; трети ѝ сочел скъпи дрехи от пъстра коприна и кадифе; четвърти разгъвал пред нея цели топове тънки платове. Тя се слисала и не знаела кое по-рано да купи. Ходила от дюкян в дюкян, връщала се, докато избрала няколко хубави предмета. Но като тръгнала да повика слугинята да вземе купеното, що да види: градът и пристанището изчезвали в далечината. Викнала царкинята да плаче и паднала в несвяст.

Слугинята стояла на брега и когато корабът потеглил, тя си помислила, че пак ще се върне. Но като видяла, че се отдалечава съвсем, затекла се бързо към дюкяна, дето работел господарят ѝ — да му каже. Той пък малко преди това бил излязъл оттам. Отишла в къщи — и там го нямало. След като го търсила навред по града, намерила го, че говори нещо с някакви търговци в един от бащините му дюкяни. Тя с плач му разказала цялата случка. Той веднага отишъл на пристанището и наел кораб да го понесе колкото може по-скоро по следите на отминалия кораб, що отнесъл жена му. Корабоначалникът се съгласил, но додето свика моряците, които се били пръснали по града, минало време. Най-сетне тръгнали. Спирали от пристанище на пристанище да питат — минавал ли е оттам такъв и такъв кораб с дванадесет позлатени дюкяна. На едно пристанище им обадили, че такъв кораб бил вдигнал котва оттам преди един ден. Тръгнали по следите му, но тъкмо когато били сред морето, дигнала се буря; корабът се пробил, почнал да се пълни с вода и корабоначалникът и моряците взели да проклинат часа, когато тръгнали с търговеца.

Всички обвинявали него за бедата, що им се случила; ако не бил той, нямало да потеглят неочаквано, нямало да се изгубят сред това далечно море, нямало да им се пробие корабът. Той напразно ги уговарял, че ако не се били забавили, досега отдавна щели да настигнат царския кораб. Никой не искал да чува. Моряците и корабоначалникът решили, че вината е у търговеца.

— Кой знае какъв голям грях си сторил ти — казали му те, — та сме наказани заедно с тебе!

Корабът почнал да потъва. Моряците и корабоначалникът се качили в две лодки, които били вързани за кораба, а търговеца оставили сам сред морето, на разбития кораб. Бурята се усилила. Цялото море почнало да кипи. Една силна вълна повлякла кораба, ударила го в една подводна скала и го разбила на късове. Търговецът едва успял да се залови за голяма дъска — и вълните го понесли; тук потъвал, там талазите пак го изправяли над водата, докато най-сетне бурята го изхвърлила заедно с дъската на един пустинен бряг. Цял измокрен, гладен и окъсан, търговецът тръгнал по брега да дири подслон. Било вече мръкнало и той не можел да се оправи наникъде. Вървял, накъдето му видят очите. Най-сетне стигнал до една къща: прозорците ѝ не светели, вратата била заключена. Той тропал, тропал, но никой не му отворил. Търговецът си помислил, че е стигнал до някакъв град, и се запътил по-нататък с надежда, че ще види скоро други къщи и ще намери там прибежище. Но наоколо се виждало само тъмно поле. Той се върнал пак при затворената къща и похлопал втори път, но и сега никой не му се обадил. Духал студен вятър, човекът бил вирвода, почнал да трепере от студ. Обиколил къщата отсам-оттатък; нямало отде да се влезе. Под прозорците видял натрупани големи сандъци от стока. Той влязъл в един от тях и се сгушил да се запази от вятъра. Както бил уморен, налегнал го сън и заспал.

По едно време се събудил и видял, че прозорецът над него свети. „Хората са си дошли — рекъл си търговецът на ума. — Време е да потропам пак, докато не са си легнали. Тук може да умра от студ.“ И той се надигнал да излезе от сандъка, но в това време погледнал през прозореца и видял в стаята същия корабоначалник, който го бил оставил на разбития кораб. В стаята имало и други двама души, чернокожи, страшни и намръщени. Те говорели с корабоначалника нещо тихо и показвали с ръце към морето. Като видял тия трима души,

търговецът се уплашил. „Не ми трябва да чукам на тая врата“ — рекъл си той и се свил в сандъка; решил да постои там, докато почне да се разсъмва, па после да подири път за някъде. Но тъкмо се бил свил в сандъка, чул, че се хлопа врата и към него се приближават човешки стъпки. „Свърши се! — казал си търговецът и се разтреперал от страх. — Те са ме видели през прозореца, помислили са, че ги подслушвам, и сега ще ме убият“. Стъпките се спрели тъкмо до сандъка, дето лежал той. Подир малко върху търговеца се изсипал един чувал слама, а след него още един, после още един и нечии тежки ръце почнали да тъпчат сламата в сандъка. Той се притаил в сламата и решил, щом се отдалечат хората, да обърне сандъка и да избяга. Но тъкмо мислел това, сандъкът се разклатил и нечии ръце го понесли. Носили го, що го носили, сложили го на едно място. Както си лежал в сандъка, търговецът пресметнал, че ще да са го пренесли доста надалеко от къщата. Хората оставили сандъка със сламата и той ги чул, че си приказват нещо тихо, което не разбирал. После единият човек се отдалечил, а другият седнал на сандъка със сламата да го чака. Минало малко време; търговецът чул, че до неговия сандък се слага нещо тежко, види се, пак някакъв сандък. Сетне усетил как вдигат сандъка и го носят по нещо като мост. Сложили го, па се върнали да вземат другия сандък. Тъй пренесли много сандъци и ги наредили един до друг. През това време търговецът забелязал, че основата на сандъка се клати, а околните сандъци се удрят от време на време в неговия, и разбрал, че се намира на кораб; поразчоплил малко сламата, колкото да може да вижда оттам, но не успял да види нищо; още било тъмно. Когато се разсъмнало, той видял през дупката вълните; бряг никъде не се виждал; корабът плавал в открито море.

Двамата арапи, на които бил тоя кораб, се прехранвали с морско разбойничество. Вечерта, когато търговецът се намерил изхвърлен на брега, техният кораб плавал по морето. Те видели една лодка наблизко; в дъното ѝ лежал човек; той бил същият корабоначалник, който оставил търговеца на пробития кораб. Разбойниците спасили човека: пренесли го на своя кораб и с него излезли на брега. Той им разказал за корабкрушението: двете лодки, в които се качили моряците, се изгубили в бурята и никъде не могли да видят бряг. Едната се обърнала и хората се издавили. Другата, в която бил корабоначалникът, се блъснала в една канара; от силния удар хората изпадали във водата,

а той се захлупил в лодката и не смеел да повдигне глава: тъй го намерили разбойниците и го спасили. Той им се примолвил да го заведат някъде да се изсуши и да си почине, а за благодарност обещал да им открие една голяма тайна. Те го оставили в оная къща, която търговецът намерил заключена. Спасеният казал на разбойниците, че бил чул от някакъв старец за един див и самотен остров по тия места; сред острова се издигала много висока скала, която — отдето и да се погледне — имала вид на конска глава с рог на челото.

— Вие сте плавали много по тия морета насам — рекъл корабоначалникът, — не сте ли виждали някъде остров с такава скала?

— Виждали сме — рекли и двамата разбойници, — но на него никой не смее да слиза: казват, че там се събирали дяволите да се надбягват нощем — и когото хванели, разкъсвали го.

— А старецът ми каза — рекъл морякът, — че там нощем излизали да пасат морските коне, които изваждали издън морето едри безценни камъни и ги изнасяли с устата си на острова да им светят. Старецът ми каза, че можело да се вземат тия скъпи камъни, едри като яйце, ако се изгори слама и се пръсне пепелта по ливадите, тогава камъните щели да се изгубят под пепелта и човек можел през деня да ги събере, след като конете се скрият в морето.

Като чули разбойниците за това, напълнили колкото сандъци имало край къщата със слама, натоварили ги на кораба и тръгнали към острова. На кораба те си приказвали през целия ден за морските коне и за големите скъпоценни камъни с корабоначалника и търговецът, който слушал с четири уши разговора, разбрал накъде отива корабът и какво кроят хората в него. Тъй плавали цял ден. Докато корабоначалникът спял, уморен от дълго и тревожно пътуване, двамата разбойници се наговорили да го хвърлят в морето, за да не знае друг освен тях тайната. Те решили да направят това, щом приближат острова. Но корабоначалникът бил намислил да ги отрови, та сам да завладее богатствата. Когато дошло време да обядват, той извадил от джоба си отрова, която носел винаги със себе си, и я изтърсил в солта. Те си посипали ястието, наядли се, пили по чашка вино и почнали да си приказват. Показала се скалата, дето приличала на конска глава с рог, двамата разбойници се спогледали, хвърлили се изведнъж върху корабоначалника, грабнали го и — право в морето. Но след малко и двамата почнали да пицят и да се извиват от болки. Стигнали до

острова, корабът, блъскан от вълните, взел да се удря в скалите, но разбойниците лежали вече мъртви. Търговецът погледнал от дупката и видял, че корабът стои до брега на острова. Извадил си главата; никого не видял. Той помислил, че другите спят. Понеже му прималяло вече от глад, решил да стане да потърси нещо за ядене, додето ония не са се събудили. Измъкнал се полека из сандъка и се изправил. Видял и двамата разбойници, че лежат на дъските със зинали уста, а от устата им тече кръв. Приближил се до единия — мъртъв. Приближил се до другия — и той мъртъв. Тогава търговецът хвърлил котва на брега, качил се в лодката и излязъл на пясъка. После дръпнал въжетата и ги завързал за две големи дървета, прехвърлил моста до брега и седнал на кораба да яде. Много бил уморен, та нямал вече сили да мръдне. Хапнал от хляба, но ястието не ял, защото разбрал, че ония двамата ще да са се отровили. После се заел да пренесе на брега сандъците със сламата. Те били големи: той пренесъл сламата с торба, натрупал я на големи купища по ливадите и подпалил един по един куповете. Сетне разпръснал пепелта по тревата и отишъл в кораба да си почине и да поспи, защото, както бил свит в сандъка, цяла нощ не можал да мигне. Спал чак до мръкване. Вечерта излязъл хладен вятър и търговецът се пробудил, защото му станало студено.

Тъкмо в това време почнали да излизат из водата морските коне. Те били привикнали всяка нощ да пасат по ливадите на острова. Търговецът ги видял как излизат из морето и тичат по тревата. Всеки кон, щом излизал на ливадата, отварял устата си и оттам падал по един безценен камък, който светел като огън. Като не могли да намерят трева да пасат, конете се търкаляли по полето, а камъните се изгубвали в пепелта; животните, нирвали отново вдън морето и изваждали из дълбочините други камъни и пак излизали по ливадите да дирят трева, защото били гладни: но камъните пак се изгубвали в пепелището. Цяла нощ гледал търговецът как се явяват морските коне и как изчезват в морето. Скъпоценните камъни пламвали за миг, щом падали из устата на конете, и веднага угасвали, щом потънат в пепелта.

На сутринта конете се прибрали до един в морето. Търговецът почнал да събира камъните и да ги нарежда в сандъците на кораба. Те били толкова много, че с тях напълнил всички сандъци. Напълнил и торбите, па натрупал останалите камъни на няколко купа в кораба. Сетне хапнал каквото намерил, отвързал кораба, прибрал котвата и

опнал платната. Духнал един хубав вятър и понесъл кораба като птица по морето. Търговецът не знаел накъде да насочи кормилото, та оставил кораба да го тласка вятърът, накъдето се случи. Тъй плавал чак до вечерта, па и късно през нощта; вятърът бил добър. След полунощ търговецът видял далече пред себе си светлина; корабът приближил: явил се град със светло пристанище. Като стигнал корабът на пристанището, притекли се хора, помогнали на самотния моряк да върже въжетата и го запитали къде му са другарите: чудно им се виждало, че сам човек може да се справи с такъв голям кораб. Той казал, че морски разбойници ги нападнали и в бой с тях паднали моряците му, а той едва успял да се отърве, като пуснал кораба — да го духа вятърът, накъдето може.

Градът, където спрял корабът, се оказал същият, отдето търговецът бил купил преди време робинята. Намерили се на пристанището носачи, които пренесли сандъците и торбите в същата странноприемница, дето живял по-рано търговецът. Те не знаели какво има в тия сандъци и торби, но всички, които били на пристанището в оня час, видели куповете скъпоценни камъни, натрупани в кораба, и почнали да пресмятат колко злато ще струва това голямо съкровище. Додето да натовари тия камъни в чували, търговецът се вече прочул между ония, които сновели по пристанището, като най-богатия човек на света. Разчуло се и в града, че в тая и тая странноприемница слязъл един търговец, който бил дал на всеки носач, за да му пренесе по малко стока от кораба до града, по един безценен камък, едър като яйце. На сутринта вече целият град знаел за това. Стичали се хора отвред да видят големия богаташ, но той не излизал от странноприемницата. Любопитните били толкова много, че цялата улица се задръстила с хора. А търговецът в това време още спял, уморен от път. Когато се събудил и поръчал да му донесат нещо за ядене, самият съдържател влязъл в стаята му да го поздрави. След като говорили за това, за онова, съдържателят казал на търговеца, че един златар иска да поговори нещо с него.

— Нека дойде — рекъл търговецът.

Влязъл същият златар, комуто преди време била продадена гривната на царската дъщеря. Златарят не познал търговеца, защото тоя се бил много променил; отслабнал от път и страдания, брадясал, облечен в скъсани дрехи — той съвсем не приличал на такъв богаташ,

за какъвто го представяли хората. Но златарят знаел, че понякога и най-богатите хора вървят окъсани, та не се почудил, а направо почнал да разказва кое го накарало да потърси богаташа.

— Чух — рекъл той — от мнозина тая заран, че си имал скъпоценни камъни, толкова едри, колкото нямало на короната на никой цар. Преди време един момък — види се, изпаднал царски син — ми продаде една много скъпа гривна. Аз нямах толкова пари, колкото струваше накитът, но той се съгласи да ми я отстъпи за толкова, колкото му броя, защото му трябваха пари. Които видяха гривната, все разказваха за нея. Чул и един царски син, та пратил хора да я купят от мене. Продадох я и спечелих два пъти повече от това, що бях платил на момъка. Преди някой и друг ден в дюкяна ми дойдоха същите царедворци и ми поръчаха да направя корона за царицата, но с най-едрите скъпоценни камъни, които могат да се намерят по земята. Колкото са по-едри камъните и колкото по-скоро направя короната, толкова повече ще ми платят. Царедворците ми пошепнаха на ухото, че царският син, който ги пратил, иска да се жени за една царкиня, но тя му била казала, че няма да го вземе, додето ѝ не направи такава корона, която да струва повече от всички царски корони. Тая заран дойдоха в моя дюкян двадесет души носачи, на които ти си дал снощи по един скъпоценен камък. Аз купих всичките двадесет камъка, защото са едри и хубави: по-едри от тях не съм виждал. Но всички те са или зелени, или сини. А за короната трябват камъни с всякакви цветове. Дойдох при тебе да видя каква ти е стоката и ако е за продан, да си избира каквото ми трябва.

Търговецът се зарадвал твърде много, като научил, че жена му не се е още оженила за царския син и че отлага нарочно сватбата. Зарадвал се и от това, че можал да узнае от златаря в кое царство и в кой град живее жена му. Той изсипал на пода една-две торби, от които златарят си избрал десетина едри камъка с различни цветове.

— Колко искаш за това? — попитал купувачът.

— Колкото дадеш ти — отвърнал търговецът.

— И на тебе ще кажа — рекъл златарят, — както казах едно време на оня момък: не мога да ти платя толкова, колкото струват камъните, но ще ти дам колкото имам, а за другото ще те помоля да почакаш, докато свърша короната.

— Добре — казал търговецът. — Както речеш, тъй да бъде. Но и ти ще ми направиш една услуга.

— На драго сърце — съгласил се оня. — Какво ти трябва? Всичко ще направя. С радост ще услужа, колкото мога, на човек, който има такова доверие в мене.

— Когато направиш короната, искам да я видя.

— Само това ли? — почудил се златарят. — Бива, бива! Щом стане готова, веднага ще те извикам.

Златарят си отишъл и още същия ден пратил на търговеца пет сандъка жълтици. Търговецът намерил хора, които продавали бащините му стоки по ония краища, купил им един кораб, натоварил в него сандъците и торбите със скъпоценни камъни, запечатал ги със свой печат и поръчал на хората да ги отнесат на баща му. В същото време писал и на баща си, че му праща скъпа стока, но го моли да види дали на сандъците и торбите стои неговият печат. В кораба натоварил и петте сандъка жълтици, като извадил от единия толкова, колкото мислел, че ще му стигнат за пътя и за разноски. Когато короната била готова, златарят извикал търговеца да я види. Но този не разбирал от златарска работа: той искал само да узнае къде ще се носи короната. Когато тръгнали хората да носят короната на царския син, търговецът се качил в същия кораб. Пътували дни и нощи, стигнали до един град. Хората, които носели короната, видели в кораба търговеца на безценни камъни и се заприказвали с него. Той им казал, че пътува за същия град: имал да съобщи нещо на един царедворец. Слезли на пристанището и отишли веднага в двореца. С тях бил и търговецът.

Царският син, който щял да се жени за царкинята, като неин годеник, живеел в двореца. Той посрещнал златарите, дал им по сто жълтици за награда, че са му донесли короната, и останал много благодарен, като я видял. Той пратил да повикат царкинята да види ще я хареса ли и тя. Дошла царската дъщеря. Разгледала короната отсам-оттам, но не я харесала: тия камъни ѝ се видели изкуствени; такива едри камъни никъде не може да се намерят. Златарите я убеждавали, че не са подправени; те сами познавали човека, който бил донесъл камъните на господаря му.

— Къде е тоя човек? — запитала царкинята. — Нека дойде да поговоря с него!

Те посочили търговеца, който бил с тях. Той изгледал царкинята и царския син, па рекъл:

— Затова съм и дошъл тук, защото знаех, че не ще повярвате в истинността на камъните. Аз ще ви кажа къде се намират такива едри камъни. Те лежат вдън морето, около един остров. Морските коне ги вадят с устата си презнощ да им светят, когато пасат по ливадите на острова.

Той говорел и все се взирал в царкинята. Тя го загледала и познала, че това е нейният съпруг. Царският син казал на ония, които му донесли короната, да дойдат на другия ден да им плати. Те си излезли. С тях си тръгнал и търговецът на скъпоценните камъни, но царкинята го помолила да остане, че искала нещо да го попита.

— Подир два-три дена — рекла тя — ще бъде сватбата ми. Аз искам да подаря на моя годеник нещо, което съм поръчала, и всички, които са го видели, го много хвалят. Ти, като разбираш от скъпоценни камъни, наемаш ли се да прецениш колко струва тоя подарък.

— Наемам се — рекъл търговецът.

— Тогава ела с мене да ти покажа подаръка.

И тя повела търговеца през двореца към своята стая. Разбира се, царският син не можел да дойде с нея, защото знаел, че тя иска да го изненада с подаръка. Отишли в стаята на царкинята. Там се наговорили вечерта търговецът да я чака зад двореца, до един голям орех; една слугиня щяла да му отвори вратичката към градинката, щом потропа три пъти. Мръкнало се, търговецът отишъл, та потропал на вратичката и слугинята му отворила. Почакал малко под ореха; дошла царкинята, облечена в мъжки дрехи: тя носела две големи кърпи, в които била свързала най-скъпите си накити и ядене за по пътя. Слугинята била подкупена да не казва накъде е тръгнала господарката ѝ, та додето царските хора търсели насам-натам царкинята, тя прехвърлила с мъжа си границите на царщината. Царят разбрал, че дъщеря му е избягала, и пратил по всички пътища конници да я застигнат, но никой не можал да я намери. Вместо да вървят по друма, царкинята и търговецът поели горските пътеки, дето не можел да ги догони никой. Дълги дни пътували те по места, дето рядко стъпвал човешки крак.

Един ден двамата седели в някаква глуха гора, морни от път. Както си разказвали един другиму приключенията, що преживели,

откак били разделени, уморената жена заспала в skutите на мъжа си. Той бил също уморен, ала се силел да прогони съня, като се боял да не ги нападне изневиделица лют звяр. Както седял, дошло му наум да види носи ли жена му същата гривна, за която разправял златарят. Запретнал ѝ ръкава: гривната била на ръката ѝ. Той откопчал гривната и почнал да я гледа. Тъкмо в тоя миг един голям орел, като помислил — види се, — че човекът държи змия, се спуснал като стрела от висинето и грабнал гривната от ръцете му, па полетял с нея и кацнал на едно дърво. Търговецът го видял как я кълве; той набрал от земята камъни и почнал да замерва с тях орела, но птицата прелитала от дърво на дърво и не изпускала гривната. Човекът тичал дълго и замерял орела, докато птицата се изгубила от очите му. Той прежалил най-сетне накита и се върнал да дири жена си, но как да я намери в тая гъста гора? Викал я по име, търсил я, но нито нечий глас му се обаждал, нито можел да види къде е жена му. Тъй се лутал той цели часове, тръгвал ту по тая пътека, ту по оная, докато избил в някакви диви, съвсем невиджани места. Стъмнило се и той отпаднал от умора, легнал на една мъхната поляна да спи.

Когато жената се събудила, погледнала наоколо и видяла, че мъжът ѝ не е там, но помислила, че е отишъл да събира дърва, за да запали огън. Станала, та се измила на извора и седнала да го чака. Когато се позабавил, почнала да го вика, но ничий глас не ѝ се отзовал. Тръгнала да го търси, но не го намерила. Пак се върнала на мястото, дето спала преди това, и чакала дълго, но мъжът ѝ все не се връщал. Тя почнала да плаче. Пипнала се за ръката и видяла, че ѝ няма гривната. Нищо не можела да разбере: ако мъжът ѝ я оставил в тия горски пущинаци, защо е взел гривната, а не двете кърпи с накити? Като разбрала, че и плач не помага, царкинята си взела в ръце вързопите и тръгнала да търси мъжа си. Вървяла, скитала се, лутала се, викала го по име, но никой не ѝ се обаждал. Три дена се губила по горските пущинаци, а на четвъртия излязла на една гола планина. Оттам видяла в полите дълго и широко поле, а сред него — голям град. Слязла от планината и се запътила за града. Като стигнала там, попитала първия, когото срещнала, в коя странноприемница спират търговците; човекът я напътил и тя отишла там.

В тая странноприемница се срещали всички търговци, които прекупуват и препродават ниви, ливади, къщи, чифлици и други

имоти. Посетителите помислили, че преоблечената царкиня е някой млад търговец. Неколцина се събрали около новодошлия и го попитали каква стока има намерение да купува? Той им казал, че иска да купи някой хубав чифлик, стига да е на морето. Те му казали, че имат такъв чифлик за продан: много голям, с няколко села и малка скеля за товарене ма жито, но бил много скъп.

— За пари — рекъл търговецът — няма да говорим. Стига да го харесам, ще ви дам, колкото искате.

На другия ден отишли да видят чифлика. Младият търговец го много харесал и казал на стопанина да дойде в странноприемницата да му го плати. След няколко дена при малката скеля на чифлика почнали да работят стотина майстори, а подир някой и друг месец там се издигнала голяма къща — току-речи цял дворец. Направили до къщата странноприемница и големи хамбари за жито и други стоки. Малката скеля станала вече първо пристанище на тоя бряг; всички кораби започнали да спират там.

Новият господар се заселил в новата къща, а в странноприемницата назначил управител и прислужници, стоварил вино, ракия, каквото трябва за ядене; после заповядал на управителя — какъвто чужденец или бедняк да дойде, да му дават ядене и пиене, без да му вземат пари, а иска ли някой сиромаш помощ — да го пратят при господаря.

Мъжът на царкинята претеглил по-голяма мъка. Той дълго време скитал в оная непроходима гора; ядял диви круши, трънки, киселици, за да живее. Дрехите му се съвсем изкъсали, та заприличал на дивак. Най-сетне и той излязъл от гората, но на другата страна на планината. Пред него се открило друго широко поле, което водело към морето, а по полето се виждали няколко села. Тръгнал за най-близкото село. По пътя срещнал един поп, който отивал по селата наоколо да си търси ратай. Попът попитал дали той не ще иска да остане да му слугува.

— При нас няма много работа — рекъл попът. — Двама сме с попадията. Имаме малко ниви за оран, по някоя ливада за коситба, десетина овце и тоя кон, що яздя сега. Това ти е всичката работа. Главяваш ли се?

Богаташкият син се поколебал. Кога бил орал и косил той през живота си! Кога бил хранил волове и коне, кога бил пасал овце? Но и

гладно не се стои. Той казал на попа, че не бил никога работил полска работа и не знаел да гледа добитък.

— Нищо, синко! — рекъл попът. — Ще се научиш. Селска работа се лесно учи. Никой не се е родил научен. Хайде де, недей му много мисли! Целувай ръка, па да вървим в къщи!

Нямало що да прави човекът, съгласил се. Отишъл в поповата къща. И попът, и попадията се случили добри хора: обичали го като свой. Той им шътал цели три години. През пролетта на третата година попът го отвел един ден в гората: да му покаже за оран една нива, която не била работена от дълги години — другите ниви били вече разорани, само тя останала.

— Разори и нея — казал попът, — посея я с пшеница, а после ще си свободен чак додето дойде време за жътва и коситба.

На другата заран ратаят рано-рано се запътил за нивата и почнал да работи. Около пладнина спрял воловете и ги пуснал да пасат, а той извадил от торбата хляб и седнал под едно голямо дърво да похапне. Наял се и легнал под дървото да поспи малко, додето се дигне маранята. Тъкмо се бил унесъл в дрямка, разбудил го някакъв птичи писък. Станал и погледнал към дървото: там имало орлово гнездо; една змия била попълзляла горе и искала да изяде орлетата. Ратаят се покатерил по дървото, замахнал с брадвата и отсякъл главата на змията.

После погледнал орлетата и рекъл:

— Ах, проклет род! От вас тегля толкова време: някой от вашия род ми грабна гривната и ме остави без жена. По ваша вина страдам и робувам вече три години, па кой знае дали не ме чакат още тегла!

И той замахнал със секирата, па — цап! цап! — насякъл и орлета, и гнездо. Сетне пак слязъл от дървото и легнал да си почине. Но и сега не лежал дълго, защото чул тъкмо над себе си някакво страшно фучене, сякаш се задава тъмен градоносен облак. Погледнал нагоре и видял, че над него се спуща един страшен орел. Ратаят дигнал брадвата и щом голямата птица простряла нозете си да го сграбчи като с куки, той замахнал, та й отсякъл главата. В същото време нещо лъскаво се търкулнало от шията на орела на земята. Скочил ратаят и какво да види: гривната! Той я грабнал и от радост вече не му се работело. Но като й се понарядвал, ще-неще, уловил пак ралото. Минал две бразди наоколо, а на третата тъкмо сред нивата —

палешникът му ударил в нещо твърдо и то иззвънтяло. Навел се ратаят да види: меден капак. Разкопал наоколо, па отхлупил капака и намерил голям меден котел с жълтици. Човекът не вярвал на очите си. Взел две-три жълтици, поразгледал ги и като се уверил, че е наистина злато, рекъл си:

„Сега вече да има да взема попът да му шътам! С тия пари мога да тръгна да диря жена си — където и да е. Само да не са я разкъсали люти зверове!“

Най-напред той решил да иде в града на златаря: оттам да прати на баща си писмо по верен човек — да го пита не се ли е върнала жена му. А ако не се била върнала, щял да тръгне вече да я дири. Той скрил гривната в котела, захлупил го и го зарил със земя. После повел воловете и си отишъл в къщи.

— Не може, дядо попе — рекъл той на господаря си — да се оре тая нива, цяла е с камъни. Един голям камък насмалко щеше да ми счупи ралото.

— Нищо, синко — рекъл му попът. — Като не се оре, ще я оставим. Догодина, дай боже здраве, ще взема надничари да изкопаят и да извадят камъните: тая нива не е орана от много години.

Вечерта ратаят казал на попа, че му било много домъчняло за домашните, та го моли да си намери човек на негово място: искал да си отиде.

— Добре, синко, добре — казал попът. — Ето ти заплата за трите години: триста гроша. А понеже ми добре работи, давам ти още двадесет и пет гроша горница. Само се пази от лоши хора — да те не оберат из пътя: всякакви хора има.

— Аз съм намислил да направя нещо с тия пари — казал ратаят на попа. — Из нашенско просото е скъпо, а го много купуват, за да правят боза. Тук — гледам — е евтино. Та мисля да купя за тия пари просо и да го отнеса там; все може да спечеля някоя пара.

— Хубаво си намислил, синко — насърчил го попът. — Добра печалба ще вземеш. Яхни коня, па иди в ей онова голямо село: там има много просо. Пазари се със селяните да ти го стоварят право на скелята; тъкмо сега там има един кораб, който товари жито: евтино ще ти вземе.

Ратаят яхнал коня, но не отишъл в голямото село, а в едно малко по-близо; там знаел, че има кацар. Отишъл при него и го запитал за

колко време може да направи четиридесет бурета.

— Бурета имам — рекъл кацарят, — но не толкова, колкото искаш. Ако платиш по някой и друг грош по-скъпо, мога да ти натъкмя четиридесет и до утре вечер.

— Добре — казал ратаят, — приготви ги.

— На другата вечер той наел две-три коли, натоварил буретата и ги откарал на поповата нива. Там ги издънил от едната страна, насипал в тях земя, турил сред пръстта по една купчина жълтици, затъкнал ги отгоре с пръст и ги задънил. В едно от буретата, на което поставил знак, сложил и гривната, като я завил в шума. Цяла нощ работил. На разсъмване откарал буретата на пристанището. Главатарят на житарския кораб натоварил буретата и обещал да ги откара до оня град, без да му вземе пари, като го видял, че е съвсем беден човек. Той му поръчал да си вземе, каквото има още за вземане, и да дойде по-скоро, че корабът щял вече да тръгва. Ратаят откарал колата на селяните, качил се на коня и отишъл бързо при попа да си вземе сбогом.

Но попадията, за да направи добро на тоя беден и трудолюбив човек, седнала да му сготви нещо за път и го задържала за обед.

— Седи, синко, седи! — почнала да го успокоява тя. — Може ли без обед да тръгнеш? Ей сега ще стане! А ти недей слуша какво ти е казал морякът: те са всички такива: тъй ти е рекъл, ама кой го знае дали и довечера ще тръгне! Три години си ни шетъл: бива ли да те пуснем без хляб за път?

Попадията замесила погача, уловила се да сготви две-три кокошки, напълнила една бъклица вино и друго, каквото трябва за такъв дълъг път. Наредила тия неща в една торба, па седнали да обядват. Нахранили и напоили ратая, изпратили го въвн от селото и се простили с него. Той тръгнал за пристанището и все бързал, но като стигнал там, корабът вече едва се виждал сред морето.

Чудил се какво да прави човекът: да се върне при попа и отново да се глави ратай — било и тежко, и безполезно. Друг кораб нямало на пристанището. И той решил да тръгне пешком по брега — дано свари кораб на другото пристанище. Тъй ходил той все край морето — от пристанище на пристанище — цяла седмица, но не видял никъде тоя кораб, па и други по онова време нямало. Стигнал до една голяма река. Нито мост имало, нито брод. Трябвало да върви няколко дена нагоре

покрай реката, за да намери брод. Изпаднал в едни пусти скалисти стръмнини, катерил се като дива коза по канарите, пак се спускал надолу, докато намерил брод. Минал реката, но трябвало още толкова дни да върви, за да се върне при морето. В това време ядял къде корени, къде диви плодове, къде киселец, колкото да не умре от глад. Но до морето не можал да стигне, защото се изпречило пред него едно непроходимо място. Той трябвало да се изкачва по една стръмнина, сред скали и сипеи. Пълзял нагоре, душата му щяла да излезе от умора, докато стигнал билото на планината. Оттам видял пак морето, отвъд планината. В полите на тая планина се простирало едно равно и широко поле с хубави села, градини, лозя и ливади. Колкото и да бил изморен, скитникът се насърчил от тая гледка и почнал да слиза от планината. В първото село, дето било на пътя му, той се пресрамил и поискал от една къща хляб. Дали му хората да се наяде, а сетне тръгнал по-нататък, към приморските села. Като минавал през едно, голямо село на морския бряг, видял, че профучала като стрела по пътя една колесница, теглена от четири коня, а в нея седял един хубавец момък. Хората, които се случили на пътя, се поклонили с голяма почит на момъка и той им кимнал с глава. Скитникът попитал една баба, която минавала оттам, кой е тоя хубав момък; тя му отвърнала:

— Мигар не го знаеш? Той е нашият господар. Тия няколко села са все негов чифлик. Той си живее хей там, отвъд селото, досам морето. Неговата къща е като дворец — висока, хубава и наредена. Много ни е добър господарят и много помага на бедни, сираци и вдовици. Там има една странноприемница — с години да живееш в нея, да ядеш и да пиеш, пет пари няма да ти вземат. На много хора в неволя той и с пари е помагал.

Като чул това, скитникът поел пътя към господарската къща. Щом отминал селото, видял край морето няколко високи и спретнати сгради. На една от тях пишело с едри букви, които можели да се четат още отдалек:

ВСЕКИ ЧУЖДЕНЕЦ Е ДОБРЕ ДОШЪЛ

Скитникът влязъл в тая сграда: тя била прочута странноприемница. И наистина бабата не го била излъгала. Щом влязъл, слугите го посрещнали, като че влиза някой богаташ, който на излизане ще им напълни шепите с пари. Поканили го да седне. Завчас му донесли ястия и питие. Когато се мръкнало, отворили му една хубава стая с чиста постелка, без да гледат окъсаните му селски дрехи и калните му пробити цървули. Сутринта му внесли вода да се измие и му сложили кафе. Той стоял там ден-два, докато си почине добре. На третия ден дошъл на пристанището един кораб. Скитникът решил да поиска от господаря пари — колкото да може да отиде до града на златаря, за да си вземе бъчвите и да прати на баща си писмо. Затова помолил уредника да го заведе при стопанина. Той го отвел.

Младият господар бил добър и любезен с всички. Разпитал ратая отде иде, какво работи и накъде мисли да върви. Скитникът му разказал как шетал на попа, как получил от него триста гроша, как купил с тях просо, насипал го в четиридесет бъчви и го пратил в тоя и тоя град по един кораб. Сетне ратаят помолил господаря да му даде в заем пари, за да си потърси просото.

— Просо ще си намериш и без пари — казал господарят на чифлика. — То е у мене. Преди една седмица оттук мина един кораб и неговият главатар ми остави четиридесет бурета просо. Той ми каза, че то било на един сиромаш ратай от еди-кое си село. По думите ти се вижда, че просото е твое.

Скитникът толкова се зарадвал, дето му се намерило просото, че скочил от радост да целува ръцете на стопанина и да дума:

— Ох, господарю, господ всичко добро да ти даде! Ох, мое златно просо! Добре, че се намери!

Чифликчията си рекъл на ума, като го гледал:

„Как се радва сиромашът! За някакви бурета с просо в каква радост изпадна! Бедният човек, в тях е вложил всичко, що е имал!“

Господарят станал и завел скитника в склада, дето били наредени бъчвите с просото. Онзи почнал да ги прехвърля една по една — да види дали е там отбелязаната бъчва. Като я намерил, отсякъл дървените обръчи, бъчвата се разглобила, земята се разсипала и от нея се посипали жълтици; но той не пипнал златото, а разровил пръстта и извадил оттам една голяма топка зелена шума. Бързо-бързо развил шумата и пред очите на господаря блеснала скъпоценната гривна.

— Какво е това? — запитал учудено стопанинът.

— Аз, господарю — рекъл скитникът, — сега ще ти разкажа всичко. В тия четиридесет бъчви има жълтици, а не просо, но тая гривна струва за мене хиляди пъти повече не само от жълтиците, а и от всички богатства на света. Тя ми е най-скъпият спомен от една жена — колкото хубава, толкова и добра. Тя беше моя жена, но — види се — не ми е било писано да живея с нея, затова първия път ми я отвякоха с измама, а втория път се изгуби в една гъста гора, дето сигурно зверове са я разкъсали. Аз съм ти толкова благодарен, господарю, задето ми помогна да намеря тоя скъп спомен, че ще ти разкажа цялата повест на своя живот.

И той разправил на чифликчията всичко — от игла до конец. Младият човек се трогнал толкова много от страданията на скитника, че не можел да задържи сълзите си. Когато бил свършен разказът, жената се открила на мъжа си и му разправила всичко, което тя била преживяла, откак се разделили в гората. Радостта на двамата нямала край. Още на другия ден те продали чифлика и със същия кораб, дето спрял на пристанището, заминали за родния град на търговеца.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.